

تلاش برای آمادگی

جلسه فرماندهان سپاه با آقای هاشمی رفسنجانی (جانشین فرمانده کل قوا) دو ماه قبل از عملیات والفجر ۸

مهدی انصاری*

<p>در پی قطعی شدن انتخاب منطقه فاو برای عملیات بزرگ سال ۱۳۶۴ و تلاش گسترده سپاه پاسداران برای آماده‌سازی زمینه اجرای آن، فرماندهان رده اول عملیاتی سپاه پاسداران در جلسه‌ای طولانی با جانشین فرمانده کل قوا و رئیس ستاد پشتیبانی جنگ، کمبودها و مشکلات خود را در زمینه نیرو و تجهیزات اعلام و خواستار کمک برای رفع آن شدند. آنان همچنین درباره اقدامات انجام‌شده و کارهای باقیمانده برای اجرای عملیات به آقای هاشمی رفسنجانی گزارش ارائه دادند. جانشین فرمانده کل قوا نیز با اعلام اینکه اصل عملیات فاو است و هر آنچه را که بخواهد مانع اجرای آن شود نمی‌پذیریم، ضمن بیان محدودیت‌های موجود، قول داد که در حد مقدرات، نیازهای عملیات تأمین شود.</p>	<p>واژه‌های کلیدی: کمبودها، عملیات محدود، عملیات فریب، وضعیت دشمن، مهندسی عبور، توپخانه، پشتیبانی، نیروی انسانی، حفاظت و فریب.</p>	<p>چکیده</p>		

مقدمه

هوایی بین‌المللی قطع شده بود؛ رسانه‌های تبلیغاتی دنیا با دامن‌زدن به جنجال صلح‌طلبی صدام، فشار سیاسی و روانی بر ایران را تشدید کرده بودند؛ خرید نفت از ایران کاهش یافته و درآمدهای ارزی به حداقل رسیده بود؛ خریدهای خارجی غیرنقدی ناممکن شده بود؛ رفاه‌طلبان و مخالفان داخلی در پی تشدید جنگ شهرها به‌خصوص بمباران تهران، فشار بر مسئولان کشور را افزایش داده بودند.

تلاش برای انتخاب منطقه عملیات بزرگ سال ۱۳۶۴ و طرح‌ریزی و آماده‌سازی زمینه اجرای آن در موقعیتی بسیار دشوار شروع شد: عملیات بزرگ بدر (۲۰ تا ۲۶ اسفند ۱۳۶۳) با ناکامی روبه‌رو شده بود؛ جنگ شهرها پس از توقف در مرحله جدید با شدت بیشتر آغاز شده بود؛ عراق حمله به کشتی‌های تجاری و نفتکش‌ها را تشدید کرده بود؛ با تهدید آسمان ایران، پرواز شرکت‌های

* راوی مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس و پژوهشگر جنگ ایران و عراق

سال دوازدهم □ شماره چهل و هشتم □ بهار ۱۳۹۳

زمانی، مخالف عملیات بزرگ بودند. با وجود این، فرمانده کل سپاه بر اجرای عملیات بزرگ در منطقه فاو تأکید داشت و در آن موقعیت، فاو را تنها منطقه مناسب برای عملیات بزرگ می‌دانست.*

به هر حال، پس از مباحث بسیار منطقه فاو انتخاب شد و مورد تأیید آقای هاشمی فرمانده عالی جنگ، قرار گرفت و قرارگاه‌های کربلا و نوح سپاه پاسداران مأمور طرح‌ریزی عملیات، شناسایی و آماده‌سازی منطقه، به خصوص آماده‌سازی منطقه شرق اروندرود شدند.^(۲)

با گذشت زمانی از شروع کار آماده‌سازی و طرح‌ریزی عملیات، در پی حکم امام خمینی درباره واگذاری مسئولیت فرماندهی کل قوا به آقای هاشمی رفسنجانی و انتصاب ایشان به سمت جانشینی فرمانده کل قوا و آغاز به کار تشکیلات فرماندهی کل قوا در امر جنگ، ساعت ۸:۱۵ صبح روز ۱۸ آذر ۱۳۶۴، جلسه کوتاهی با حضور فرماندهان رده اول عملیاتی سپاه پاسداران در ستاد مرکزی سپاه پاسداران در تهران برگزار شد. هدف از این جلسه هماهنگی برای دادن گزارشی کامل از اوضاع عملیاتی جنگ به آقای هاشمی رفسنجانی و آقای میرحسین موسوی نخست‌وزیر، بود. در این جلسه فرمانده کل سپاه گفت: «این جلسه‌ای که [امروز] داریم اولین جلسه رده اول برادرهای عملیاتی با آقای هاشمی و آقای موسوی نخست‌وزیر و تشکیلات جدید است که حضرت امام به آقای هاشمی امر کردند که ستاد فرماندهی کل قوا را تشکیل بدهند. ایشان به آقای موسوی به عنوان معاونت پشتیبانی جنگ حکم داده است. حالا قسمت سپاه و ارتش را هنوز ایشان دقیقاً مشخص نکرده است، ولی شاید یک معاونت سپاه و یک معاونت ارتش ایجاد شود و تشکیلات فرماندهی کل قوا در امر اداره جنگ شروع خواهد شد. از طرفی دیگر،

* بحث‌های بسیار گسترده و طولانی در این باره انجام شد که اینجا مجال طرح آن نیست.

در مجموع، فشارهای نظامی، اقتصادی و سیاسی چه از خارج و چه در داخل تشدید شده بود و همه قدرت‌های بزرگ و دیگر حامیان صدام با این تصور که جمهوری اسلامی ایران ضعیف شده است، می‌کوشیدند کار را یکسره کنند و در این وضعیت به ظاهر ناتوانی ایران، خواسته‌های خود را تحمیل کنند. موضوع "صلح" محور اصلی فشارها بود؛ فشار بر مسئولان تصمیم‌گیرنده و مجریان دفاع در برابر تجاوز.

فشارهای همه‌جانبه داخلی و خارجی و افزون‌بر آن احتمال احساس ناتوانی در ادامه جنگ، خطر بروز تردید و یأس را در پیش داشت که تهدیدی جدی بود. برای عبور از این موقعیت بس دشوار باید تصمیمی قاطع اتخاذ می‌شد. تنها امید و گره‌گشای این وضعیت بحرانی، امام خمینی بود.

در ملاقاتی با امام که آقایان هاشمی و خامنه‌ای حضور داشتند، امام خمینی فرمودند: «باید جنگ را تا سقوط صدام ادامه دهیم و به صورت قاطع نیز باید ادامه یابد.»^(۱) با اعلام این راهبرد، فرماندهان ارتش و سپاه - دو بازوی اجرایی جنگ - در اواخر اردیبهشت ۱۳۶۴ فراخوانده شدند و مقرر گردید که در فرصت مشخص شده طرح‌های عملیاتی خود را تهیه و پیشنهاد کنند. سپاه پاسداران از این موضوع استقبال کرد و فرصت یافت که ضمن ارائه طرح‌هایی برای ادامه مقابله با دشمن، مشکلات سپاه و مشکلات جنگ را در طول این چهار سال مطرح کند.

به هر صورت، پس از بحث‌های فراوان و طولانی میان فرماندهان و مسئولان رده اول سپاه پاسداران، آنان بر "لزوم تغییر راهبرد جنگ" (یعنی نفی "راهبرد اقدامات محدود و شتابزده") و "افزایش توان و گسترش سازمان رزم" تأکید کردند؛ اما در مورد انتخاب منطقه‌ای برای اجرای عملیات بزرگ، دیدگاه‌ها متفاوت بود و اکثر فرماندهان سپاه به دلیل کافی‌ندانستن توان و سازمان رزم سپاه در آن مقطع

در عملیات‌های آینده که سپاه و ارتش کار می‌کنند و نیروی زمینی [ارتش] هم در قسمتی از منطقه عملیاتی وارد عمل می‌شود، به هر حال، مسئولیت به عهده آقای هاشمی است.

این جلسه به این منظور صورت می‌گیرد که ما پیشرفت کار را به ایشان بگوییم که کجاها کار شده است، چه کارهایی صورت گرفته و چه تلاش‌هایی برادرها انجام دادند [...] که ما بتوانیم ان شاء الله مسئولین کشور را با مشکلاتی که در امر جنگ هست ملموس‌تر بکنیم. البته باید دقیق واقعیت‌ها را بگوییم؛ یعنی از افراط و تفریط باید به شدت جلوگیری کرد و از مسائلی که ممکن است خدای نکرده نشان‌دهنده یأس و ناامیدی باشد پرهیز نمود، اما واقعیت‌ها را باید دقیق آن‌طور که هست بدون تحلیل گفت. [...] اما اگر می‌خواهید یک تحلیلی بگذارید، این تحلیل را از طرف خودتان بگویید. بگویید نظر من به عنوان مسئول قرارگاه این است. [...]

پس گزارش از کارهای خودی و پیشرفت کار مهندسی، تدارکات، لجستیک، کمبودها، نارسایی‌ها را بگویید. گزارش کار دشمن را می‌دهیم و در مجموع به این سؤال که علل تأخیر چیست جواب می‌دهیم. مثلاً دقیق همین بحث مانور را که می‌کنید که چند روز برای آموزش وقت می‌خواهید، چند روز برای سازماندهی وقت می‌خواهید، زمان صفر را از کی شروع کردید، چند روز دیگر چطور می‌شود، باید بتوانید اینها را دقیق ملموس بیان بکنید. ما امروز و فردا را از آقای هاشمی وقت گرفتیم و گفتیم به هیچ کس وقت ندهند. ایشان هم ملاقات‌های خودش را امروز و فردا حذف کرده است و همه‌اش در اختیار این جلسات است، لذا خیلی با فرصت و صبر و حوصله توضیح بدهید و هیچ عجله‌ای هم نداریم و از مسائل نگذرید. آقای هاشمی هست، آقای موسوی هم در جلسه است. اگر کسی سؤالی ندارد. بلند شویم و برویم.»

این جلسه با صلوات بر محمد و آل محمد پایان یافت و برادران برای شرکت در جلسه عازم منزل

آقای هاشمی واقع در جماران شدند.^(۳) در جلسه‌ای طولانی که از ساعت ۹:۳۰ صبح ۱۸ آذر ۱۳۶۴ در منزل آقای هاشمی آغاز شد و تا ساعت ۱۸ ادامه یافت، وضعیت مناطق مختلف عملیاتی؛ وضعیت دشمن؛ طرح‌های مختلف عملیات‌های محدود، پشتیبانی گسترده؛ اقدامات مهندسی و نیازهای ادامه کار مهندسی؛ وضعیت توپخانه و چگونگی تقسیم توپ‌های موجود برای عملیات؛ حفاظت، فریب و غافل‌گیری دشمن؛ وضعیت نیرو؛ کمبودها و نیازهای نیروی انسانی؛ امکانات مورد نیاز و... مورد بحث و بررسی قرار گرفت.*

گزارش مباحث این جلسه با استفاده از یادداشت‌های راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه و نوارهای صوتی که وی از این مباحث ضبط کرده است، در این نوشته به طور خلاصه درج می‌شود. گفتنی است که آقای هاشمی رفسنجانی در کتاب خاطرات خود، در بیان مباحث امروز به چند سطر اکتفا کرده است:

هاشمی رفسنجانی: فرماندهان سپاه آمدند و تا شب ساعت‌ها راجع به برنامه عملیات آینده و نیازها و امکانات و... مذاکره کردیم... به نظر می‌آید برای احتیاط در تأمین امکانات، زیاده از حد معطل می‌شوند و با حضور این همه نیرو در جبهه‌ها، معطل کردن به نفع نیست.

* در این جلسه از فرماندهان و مسئولان سپاه پاسداران، علاوه بر محسن رضایی، این برادران حضور داشتند: علی شمخانی، رحیم صفوی، محسن رفیق‌دوست (وزیر سپاه پاسداران)، عزیز جعفری (فرمانده قرارگاه نجف ۱)، عباس محتاج (فرمانده قرارگاه کربلا)، حسین علایی (فرمانده قرارگاه نوح)، محمد باقری (مسئول اطلاعات قرارگاه خاتم‌الانبیاء^(ص) سپاه)، محمد فروزنده (فرمانده قرارگاه مهندسی خاتم‌الانبیاء^(ص)، سیدعلی حسینی‌تاش (رئیس ستاد نیروی زمینی سپاه)، محمود احمدپور (مسئول آماد سپاه)، حسن شفیع‌زاده (فرمانده توپخانه سپاه)، حسین نجات (مسئول حفاظت اطلاعات نیروی زمینی سپاه)، علی فدوی (مسئول اطلاعات قرارگاه نوح)، ابراهیم حاج‌محمدزاده (معاون سیاسی فرمانده کل سپاه)، محمد ستاری وفایی (فرمانده قرارگاه مهندسی نیروی زمینی سپاه)، مسعود حجاریان (معاون وزیر سپاه پاسداران) و داود رنجبر (راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه).

محسن رضایی و هاشمی رفسنجانی فرمانده سپاه و فرماندهی جنگ در دوران دفاع مقدس

فعالیت‌های خودی، دشمن هم بمباران‌ها را شروع کرده است و نشان می‌دهد که با این موضع‌گیری‌ها، آنها هم موضع‌گیری متقابل کرده‌اند.

محسن رضایی افزود: کلاً از چزابه به بالا (به سمت شمال) همه تحرکات، اقداماتی برای فریب دشمن است و از چزابه به پایین (به سمت جنوب) برای اجرای عملیات تلاش می‌شود. در چزابه یک عملیات محدود داریم. در منطقه هور، در جاده عماره به بصره در حال سازماندهی یک عملیات یدکی هستیم. اقداماتی برای عملیات محدود و کوچک در شمال دریاچه ام‌النجاج (در منطقه هور) انجام می‌شود. کلاً در منطقه جزایر مجنون فعالیت‌های مهندسی زیادتر شده است. جزایر ام‌الرصاص در اروندرود، جزایر منحصربه‌فردی هستند که سرپلی طبیعی محسوب می‌شوند که اگر به دست ما بیفتند نسبت به دیگر نقاط اروند برای عبور برتری و مزیت دارند. عملیات پشتیبانی عملیاتِ فاو در ام‌الرصاص انجام می‌شود. علاوه بر منطقه اصلی که در دهانه فاو است، در سراسر اروندرود فعالیت مهندسی انجام و (برای فریب) به دشمن نشان داده می‌شود. عملیات

«فرماندهان سپاه آمدند و تا شب ساعت‌ها راجع به برنامه عملیات آینده و نیازها و امکانات و... مذاکره کردیم: ظهر هم استراحت نکردم و خیلی خسته شدم. به نظرم می‌آید برای احتیاط در تأمین امکانات، زیاده از حد معطل می‌شوند و با حضور این همه نیرو در جبهه‌ها، معطل کردن به نفع نیست، ولی نمی‌شود بدون آمادگی کامل هم عمل کرد.»^(۴)

طرح‌های عملیاتی محدود و فریب

در آغاز جلسه، محسن رضایی بعد از معرفی حاضران، فعالیت‌هایی که در سراسر جبهه‌های جنگ در حال اجراست و طرح‌های عملیاتی موردنظر را بیان کرد. وی گفت که سپاه پاسداران از اسکله‌های البکر و العمیه (در خلیج فارس) و فاو تا منطقه عین‌خوش تحرکاتی را در زمینه فریب، عملیات محدود، عملیات یدکی و عملیات اصلی شروع کرده است. طبق ابلاغ حضرت عالی، عملیات اصلی نیروی زمینی ارتش منطقه شلمچه و احتمالاً عملیات یدکی در منطقه جزیره مینو و تحرکاتی هم در کوشک و زید و یک تحرک فریب هم در نفت‌شهر دارند. متناسب با این

دیگر، عملیات روی اسکله‌های البکر و العمیه است. با گرفتن فاو و این دو اسکله، تقریباً همه راه‌های هوایی و دریایی دشمن به شمال خلیج فارس قطع می‌شود.

محسن رضایی در ادامه با بیان اینکه این گزارشی مختصر از اقدامات در دست اجراست، گفت: باتوجه به اینکه ما باید قبل از عملیات از تمرکز فعالیت مهندسی و آمادگی دشمن در منطقه فاو جلوگیری کنیم، تحرکاتی که گفته شد، برای ما نقش بسیار حیاتی و تعیین‌کننده دارند. از طرف دیگر، برای اینکه ۷۲ ساعت یا چهار پنج شبانه‌روز اول عملیات فاو از حملات دشمن به این منطقه جلوگیری کنیم، باید هم‌زمان با این عملیات، عملیات ام‌الرصاص انجام شده باشد و حمله ارتش (در منطقه شلمچه) برای گرفتن جای پای خوبی تا شهر تنومه باشد. این حمله ارتش و حمله در زید و کوشک و آماده کردن منطقه فاو، اولاً، دشمن و فعالیت‌هایش را تا شب عملیات دچار سرگردانی و تردید می‌کند؛ ثانیاً، در چهار پنج شبانه‌روز اول که باید خاکریز بزنیم و کامل کنیم، تانک‌ها را پشت خط ببریم، آتش‌ها را تنظیم کنیم، بازسازی اولیه را بکنیم و خودمان را تثبیت بکنیم، باید در مناطق دیگر فشارهای دیگری به دشمن وارد کنیم و از تمرکز قوای دشمن جلوگیری کنیم.^(۵)

وضعیت دشمن

در ادامه جلسه، محمد باقری مسئول اطلاعات قرارگاه خاتم‌الانبیاء^(ص)، ابتدا درباره وضعیت جغرافیایی و آب‌وهوایی مناطق مرزی ایران و عراق از جنوب تا شمال توضیح داد و در ادامه گفت که در منطقه جنوب، ارتفاع از سطح دریا از صفر تا حدود ۴ متر است و هرچه به سمت جنوب و خلیج فارس برویم ارتفاع کمتر می‌شود، طوری که امکان کندن زمین، خاک‌برداری و... نیست و لودر یک بیل به زمین بزند آب درمی‌آید. وی افزود که بیشترین بارش و بیشترین مه در جنوب از آذر

تا بهمن و اسفند است.

محمد باقری سپس به نحوه گسترش سپاه‌ها و یگان‌های ارتش عراق در سراسر مرز پرداخت و با بیان اینکه یگان‌های زرهی و مکانیزه ارتش عراق بیشتر در منطقه جنوب و یگان‌های پیاده بیشتر در مناطق میانی و شمالی گسترش یافته‌اند، گفت: بعد از عملیات بیت‌المقدس که دشمن با کمبود نیروی شدید مواجه شد، نیروهای احتیاط، ژاندارمری و نیروهای مردمی را سازماندهی و در خط‌های پدافندی مستقر کرد و نیروهای سازمانی‌اش را عقب‌تر مستقر کرده و زمانی که ما عملیات می‌کنیم آنها به صورت نیروهای ضربت وارد عمل می‌شوند.

وی افزود: در حال حاضر، سپاه هفتم عراق - که بعد از عملیات خیبر تشکیل شده است - از منطقه ابوالخصیب تا فاو و ام‌القصر مأموریت دارد و دارای ۳ لشکر پیاده، ۲۰ گردان تانک و ۴ گردان توپخانه است. نیروهای این سپاه، نظامی‌اند و عمده آنها را نیروهای احتیاط تشکیل می‌دهند؛ یعنی نیروهای احتیاط را دوره‌به‌دوره احضار کرده و به کار

گرفته‌اند و سربازهایی که قبل از جنگ سربازی را شروع کرده‌اند، هیچ‌کدام ترخیص نشده‌اند. اخیراً سربازی پنهانده شده بود که هشت سال سربازی کرده بود؛ دوره سربازی عراقی‌ها سه سال است.

آقای هاشمی وضعیت نیروی لشکرهای عراق را پرسید، آقای باقری پاسخ داد که لشکرها و تیپ‌های قدیمی هر گردانشان حدود ۱۲۰۰ نفر نیرو دارد که ۳۰۰ تا ۴۰۰ نفر آنها رزمنده و ۷۰۰ تا ۸۰۰ نفرشان نیروی پشتیبانی هستند، اما تیپ‌های تازه تأسیس، گردان‌های سُبک دارند که هر یک حداکثر ۳۰۰ نفر

محسن رضایی: سپاه پاسداران از اسکله‌های البکر و العمیه و فاو تا منطقه عین‌خوش تحرکاتی را در زمینه فریب، عملیات محدود، عملیات یدکی و عملیات اصلی شروع کرده است.

آقای رضایی یکی از دلایل بمباران‌ها را اعزام نیروهای بسیجی از ۱۵ مهر و اینکه دشمن احتمال حمله ما را می‌دهد، ذکر کرد.

آقای باقری در ادامه، وضعیت منطقه اروندرود و فاو را تشریح کرد و گفت: بعد از عملیات بدر و مشاهده توانایی ما در عبور از آب، دشمن در حال مستحکم کردن خط ۸۵ کیلومتری اروندرود و ساختن سنگرهای بتونی و ایجاد یک دیوار جلو اروندرود است. بعد از خط اول، یک جاده احداث کرده است و در طول خط به فاصله هر ۳۰ تا ۵۰ متر در حال ایجاد یک سنگر تیربار و آر.پی.جی. و چنین سلاح‌هایی است. بیشتر نهرهایی را که نخلستان را آبیاری می‌کرده پر کرده و برخی را لوله انداخته است و با احداث سیل‌بندی در ۵۰۰ متری خط اول، خط دوم را تشکیل داده است. تلاش‌های مهندسی دشمن از اوایل مرداد با شدت شروع شده، از ام‌الرصاص تا فاو با ۵۰۰ تا ۶۰۰ کمپرسی و بدون احساس خطر، به دلیل آتش ضعیف ما، کار می‌کند. اولین نقطه‌ای که دشمن به آن حساس شده، جزیره ام‌الرصاص است که خط دفاعی آن را محکم کرده و نیزارهایی که جلو دید را می‌گرفت از بین برده است. با اقدامات خوب نیروهای اطلاعات و شناسایی‌های موفق آنان از دشمن و گرفتن اطلاعات از چند پناهنده و اسیر، اطلاعات جزئی و دقیقی از این منطقه به دست آورده‌ایم.

دیگر نقاط مهم و معابر اصلی، منطقه سبیه مقابل آبادان، منطقه مقابل خسروآباد و منطقه چهارچراغ تا فاو است که دشمن این مناطق را با سرعت سازماندهی و تحکیم مواضع کرد و پس از آن سمت چپ و راست این معابر را محکم کرد که حدود ۱۵ روز پیش تقریباً فعالیت‌های مهندسی‌اش تمام شده و تعداد کمپرسی‌ها را به نصف کاهش داده و در حال اقدامات ترمیمی است. آقای باقری افزود: مدتی پیش که مهندسی ما در منطقه فعال شده بود، دشمن با یک

نیرو دارد. لشکرهای جدید حداکثر ۷۰۰۰ نفر و لشکرهای سازمانی عراق ۱۷۰۰۰ تا ۱۸۰۰۰ نفر نیرو دارند.

آقای باقری در ادامه محل استقرار سایر سپاه‌های ارتش عراق را از جنوب به شمال چنین ذکر کرد: سپاه سوم از شلمچه تا طلائیه؛ سپاه ششم منطقه هور؛ سپاه چهارم از جزابه تا شیار چنگوله؛ سپاه دوم از چنگوله تا قصرشیرین؛ پس از آن هم سپاه یکم و در انتهای شمال شرق عراق سپاه پنجم مستقر است.

وی تلاش‌ها و تحرکات

دشمن را به دو بخش شمالی و جنوبی تقسیم کرد و گفت که در منطقه شمالی تا دو هفته پیش وضعیت کاملاً عادی بود و دشمن تحرکی نداشت، اما ارتش عراق از دو هفته پیش در منطقه فکه فعال شده و با استقرار یک تیپ زرهی در این خط، آن را تقویت کرده است، چون فکه معبر وصولی به سوی عماره است. همین‌طور مناطق شرفانی، زبیدات و بجلیه را تقویت کرده است و هیئت‌های ستادی از منطقه سپاه چهارم و

وزیر دفاع عراق از منطقه سپاه چهارم و سپاه ششم بازدید کرده‌اند. از چند روز پیش بمباران‌هایی در این مناطق شروع شده و شناسایی و عکس‌برداری هوایی انجام شده است. همچنین در روزهای گذشته مناطق سرپل ذهاب، حمید و جفیر چند نوبت بمباران شده است که اینها همه حاکی از حساسیت نسبی دشمن به این مناطق است که البته این حساسیت نسبت به مناطق جنوبی خیلی کمتر است.

آقای هاشمی گفت: ما به نیروی هوایی گفتیم که هر روز جواب بدهد، آنها جواب می‌دهند؟

محمد باقری: بعد از عملیات بدر و مشاهده توانایی ما در عبور از آب، دشمن در حال مستحکم کردن خط ۸۵ کیلومتری اروندرود و ساختن سنگرهای بتونی و ایجاد یک دیوار جلو اروندرود است.

احتمال اجرای عملیات محدود در دو منطقه روبه‌روی جزیره مینو و در جزیره ام‌الرصاص را می‌دهد. همچنین دشمن به منطقه هور بسیار حساس است؛ هر سه روز عکس هوایی می‌گیرد، دو تیپ گارد ریاست جمهوری عراق در آنجا آموزش عملیات در هور می‌بینند. با تحرکاتی که می‌بینیم، احتمال دارد دشمن در جزیره جنوبی قصد حمله‌ای داشته باشد.^(۱)

آماده‌سازی زمینه اجرای عملیات‌های محدود در ام‌الرصاص و هور

آماده‌سازی زمینه اجرای عملیات‌های محدود و عملیات‌های یدک و گزارش میزان پیشرفت کار و نیز اقدامات مهندسی انجام‌شده، در دست اقدام و مورد نیاز و همچنین تجهیزات لازم برای کارهای مهندسی و چگونگی تهیه آن، بحث بعدی جلسه بود. عزیز جعفری (فرمانده قرارگاه نجف) در این باره گفت: حدود ۲۰ روز است که مأمور آماده‌سازی دو عملیات

گردان تانک منطقه را تقویت و مانور زرهی اجرا کرد. اخیراً هم آنها را از منطقه حدود کارخانه نمک (شمال فاو) خارج کرد و وضعیت به حالت عادی بازگشت. البته، به دلیل اینکه از فروردین به بعد عکس هوایی گرفته نشده است، از عمق دشمن اطلاعی نداریم.

در اینجا آقای محسن رضایی هم اشاره کرد که سه ماه است پیگیری می‌کنیم، ولی هنوز عکس گرفته نشده است. به وسیله عکس هوایی می‌توانیم اقدامات دشمن، جاده‌کشی و ایجاد مواضع جدید توپخانه را ببینیم و متوجه شویم که آیا دشمن از تصمیم ما برای عملیات در این منطقه آگاه شده یا نه که بتوانیم در محاسبات خودمان در نظر بگیریم و برای مواضع دشمن آتش در نظر بگیریم.

آقای باقری در ادامه گفت: یک پناهنده عراقی چند روز پیش ادعا کرده که در حاشیه جاده حدود ۱۵۰ دستگاه نفربر دیده است، اما به دلیل اینکه هیچ دیدبان ما آن را ندیده و عکس هوایی هم نداریم، نمی‌توانیم این ادعا را تأیید کنیم. در این منطقه (به جز اقدامات مهندسی) تغییرات جدیدی نبوده و عمدتاً نیروهای قدیمی ارتش عراق مستقرند. در سه ماه گذشته فقط یک گردان پیاده - دریایی با کیفیت بیشتری به جای گردان قبلی آمده است. همچنین دشمن موانعی را برای جلوگیری از ورود هاورکرافت و قایق و نشستن هلیکوپتر در منطقه ایجاد کرده است.

در ادامه درباره جزرومد آب اروندرود و ضرورت کار تجربی و بررسی طولانی برای به دست آوردن قواعد و زمان‌های تغییرات جریان‌های آب اروندرود بحث شد.

آقای باقری درباره احتمالاتی که دشمن درباره عملیات آبی ایران می‌دهد گفت: در مجموع، باتوجه به اطلاعاتی که دشمن از ما و توانایی‌های ما دارد، پیش‌بینی می‌کند که ما در منطقه فاو یا هور عملیات اساسی و گسترده خودمان را اجرا می‌کنیم. همچنین احتمال عملیات محدود در منطقه فکه یا مهران و نیز

محمد باقری: دشمن به منطقه هور بسیار حساس است؛ هر سه روز عکس هوایی می‌گیرد، دو تیپ گارد ریاست جمهوری عراق در آنجا آموزش عملیات می‌بینند

محدود (جزیره ام‌الرصاص و جنوب جزایره) و دو عملیات یدک شده‌ایم. برای جنوب جزایره تیپ ۳۲ انصارالحسین^(۲) و تیپ ۱۵ امام حسن^(۳) در نظر گرفته شده‌اند. کار شناسایی شروع شده است. نهرهای عقبه این منطقه عمقشان کم است و برای تردد قایق مناسب نیست و برای عمیق کردن آنها باید کار مهندسی شود.

آقای هاشمی محاسن عملیات در جزایره را پرسید که گفته شد اهمیت آن به دلیل دستیابی به جاده‌های شمال هور است و با اجرای این

و آتش زدن نی‌ها هستند که منطقه دید و تیر خودشان را در هور افزایش دهند، ولی ظاهراً دشمن از جنگ در هور و آب خسته و عاجز شده و در تلاش است که با احداث جاده‌ها، نیروهایش را روی جاده‌ها مستقر کند. نیروهای شناسایی دیده‌اند که عراقی‌ها یک مینی‌بوس زنان خواننده و رقص را به خط آورده‌اند که آنها با خوانندگی و... سربازان را به کار و تحکیم مواضع تشویق کنند.

فرمانده قرارگاه نجف افزود که در منطقه هور علاوه بر نیاز به جاده و عقبه‌سازی، برای اجرای عملیات، پشتیبانی آتش ضروری است که برای این منظور نیاز به ۱۷ گردان توپ است؛ ۱۰ گردان توپ در خشکی و ۷ گردان روی شناورها و سکوها شناور.

در ادامه جلسه، آقای هاشمی، محسن رضایی، رحیم صفوی و عزیز جعفری بر ضرورت و اهمیت جاده‌سازی در هور و تسریع در احداث جاده تأکید کردند و محسن رضایی افزود که حتی اگر عملیاتی هم در این منطقه اجرا نشود، احداث جاده و کار مهندسی ضروری است که از جمله نتایج آن، قرار گرفتن مناطق وسیعی از هور در اختیار نیروهای خودی و همچنین امکان بستن جاده عماره - بصره با اجرای آتش توپخانه است. رحیم صفوی نیز اضافه کرد که برای تسریع در اجرای کارهای مهندسی و آماده‌سازی در دو منطقه هور و اروند، ۲۰۰۰ کمپرسی نیاز است. عزیز جعفری در پایان گفت: برای عملیات در هور شناسایی‌ها شروع شده، فعالیت لشکرها آغاز شده، علاوه بر کارهای مهندسی و جاده‌سازی، کارهای عمده باقیمانده: تهیه قایق‌های موردنیاز، آموزش غواصی و آماده‌شدن نیروی غواص است که حدود دو ماه زمان نیاز است که بتوانیم آماده عملیات شویم.^(۸)

عملیات، دشمن در جزایه متزلزل می‌شود و نیروهای عراقی مستقر در این منطقه در معرض دید و تیر نیروهای خودی قرار می‌گیرند. آقای جعفری درباره جزیره ام‌الرصاص گفت که تیپ ۱۰ سیدالشهدا^(۷) و تیپ ۱۸ الغدیر دو ماه است که کار در این منطقه را شروع کرده‌اند. شناسایی‌هایی از روبه‌رو و پشت انجام شده است. ادامه حضور و استقرار نیروهای ارتش و ژاندارمری - که قرار بوده منطقه را تحویل دهند - مشکلاتی ایجاد می‌کند. محدودبودن جزیره ام‌الرصاص و آسیب‌پذیری آن در مقابل آتش دشمن، برای اجرای عملیات مشکل‌ساز است که برای آن باید فکری بشود. آماده‌سازی این منطقه برای عملیات نیاز به کار بسیاری دارد. پیشنهاد ما این است که در اینجا عملیاتی به‌تنهایی انجام نشود، بلکه در پشتیبانی از یک عملیات دیگر، اینجا اجرای عملیات شود.

آقای جعفری درباره عملیات یدک گفت که بهترین منطقه برای عملیات یدک، شمال و غرب دریاچه ام‌النجاج (شمال هور) است و چون ما سریع خود را به دشمن نزدیک کردیم، دشمن برای سد کردن ما، عقب است و اگر زمان از دست برود، دشمن آنجا کار کرده، مشکل ایجاد می‌کند.^(۷) وی تأکید کرد که هرچه سریع‌تر جاده لازم در این منطقه احداث شود و بخشی از مشکل عقبه این منطقه هم با استفاده از پل خبیری حل شود و همچنین با استفاده از سکوها شناور برای توپ‌ها، مشکل آتش را حل کنیم و سریع اینجا، جای پای بگیریم و پیش برویم و خودمان را به دشمن نزدیک کنیم که دشمن نتواند این منطقه را قفل کند.

در ادامه گفته شد که دشمن از حدود شش ماه پیش جاده‌سازی در هور را شروع کرده و الآن دو رده جاده و تعدادی جاده‌های ارتباطی در منطقه احداث کرده است. عراقی‌ها همچنین در حال بریدن

اقدامات مهندسی، تجهیزات مهندسی

موضوع مهندسی، اقدامات انجام شده و در دست اقدام، تجهیزات مهندسی مورد نیاز، چگونگی تهیه آن و... در ادامه جلسه مطرح شد. ابتدا آقای مسعود حجاریان گفت که در جنگ، مهندسی و کمپرسی می تواند تکمیل کننده توان رزمی ما و جایگزین لشکرهای ما باشد. توان دولت در ارسال کمپرسی کم است. کمپرسی های ضعیف در این مناطق به درد نمی خورد و بیشتر در دسر ایجاد می کند. بعد از انقلاب، ۱۰۰۰ دستگاه کمپرسی "ولو" و دو هزار کمپرسی «مایلر» وارد شده است که اساساً کمپرسی مایلر می تواند در این زمین ها خوب کار کند. اگر این ۲۰۰۰ کمپرسی را که در کشور تقسیم شده بتوانیم جمع آوری کنیم و به جنگ اختصاص بدهیم، کار پیش می رود و گرنه مشکل پیدا می کنیم.

سپس آقای محمدتقی رضوی (شهید) جانشین فرمانده قرارگاه مهندسی خاتم الانبیا(ص) به تشریح اقدامات مهندسی پرداخت و گفت: کار اصلی ما در هور احداث دو جاده شط علی به خندق و جاده شط علی به ابوذر و ترابه است؛ که اولی تاکنون حدود

۱۷/۵ کیلومتر احداث شده و ۶ کیلومتر آن باقی مانده است. از جاده ابوذر هم ۵ کیلومتر کار شده و حدود ۱۳/۵ کیلومتر باقی مانده است. پیشرفت کار بستگی به تعداد کمپرسی دارد و همچنین نباریدن باران؛ از آنجا که جاده های منطقه خاک رس است، پس از بارش باران، تردد در آنها امکان پذیر نیست. کار مهندسی در برخی نقاط مثل جزیره جنوبی هم به دلیل اینکه زیر آتش و دید دشمن قرار دارد با کندی انجام می شود و برخی جاها فقط در شب؛ چون در روز امکان پذیر نیست. برخی جاها که زیر آتش است فقط کمپرسی های جهاد سازندگی و سپاه استفاده می شود و کمپرسی های مردمی و اداره ها چون رانندگان اکراه دارند، استفاده نمی شود. راننده کمپرسی نیز کم است و در مضیقه هستیم. الآن در هور کمتر از ۵۰۰ کمپرسی مشغول کار است. آقای رضوی درباره طرحی که برای احداث مواضع توپ ها در هور مشخص شده، گفت که این طرح نیاز به ۲۶ کیلومتر کار راه سازی دارد. وی افزود: در مجموع حداقل نیاز به ۱۵۰۰ دستگاه کمپرسی داریم.^(۹) در ادامه، آقای محمد فروزنده (فرمانده قرارگاه

حسین علایی فرمانده قرارگاه نوح در سنگر فرماندهی ۱۳۶۴/۱۱/۲۵.

می‌کند. [کمپرسی‌ها] می‌آید، خودتان به کار بگیرید و اولویت‌ها را مراعات کنید. آقای مهندس موسوی هم در همین جلسه در مقابل این آقایان هم می‌خواهند الآن تعهد کنند که [چون] ما می‌خواهیم زمان‌بندی بکنیم، تعهد بفرمایید این ۱۰۰۰ تا کمپرسی را حداکثر تا ۱۵ روز دیگر تحویل اینها بدهید.»

آقای میرحسین موسوی گفت: «من به برادران پیشنهاد می‌کنم یک جدول شبیه جداولی که در کارهای مهندسی می‌کشند (CPM)، [تهیه کنند] که تمام عملیات را بتواند هم‌زمان نشان بدهد که فرضاً کار آب و خاکی، حفاظت، عملیات، آموزش، چه مواردی باید به همدیگر برخورد داشته باشد. پیشرفت‌ها را از نظر روز مشخص بکند که کدام کار عقب است و کدام کار جلو است. ... اگر آن باشد، براساس آن، من که ناشی هستم از بیرون می‌آیم و برادرهایی که توضیح می‌دهند یا برادران بخش‌های دیگر سریع‌تر توجیه می‌شوند. در آن موقعیت هم واقعاً معلوم می‌شود که ۱۰۰۰ تا کمپرسی را الآن برادرها می‌توانند به کار بگیرند یا ۱۰۰۰ تا کمپرسی کم است و ۵۰۰۰ تا نیاز دارند. این مشخص می‌شود که مثلاً در این ده روز، ۵۰۰۰ تا نیاز دارند، در این پنج روز مثلاً ۳۰۰ تا نیاز دارند. اگر این عمل بشود به نظر من بهترین چیز است. ...»

در ادامه آقای حسینی‌تاش توضیح داد که برادران مشغول کار روی این موضوع هستند و مهندس موسوی هم بر ضرورت تهیه این جدول و برنامه‌ریزی در این زمینه تأکید و اضافه کرد که البته ما ۱۰۰۰ تا کمپرسی را تأمین می‌کنیم که تلاش شود با برنامه‌ریزی به کار گرفته شود.^(۱۰)

آقای هاشمی نیز تأکید کرد که کارهایی که برای عملیات آماده نمی‌شود، شروع نشود. آقای محمد فروزنده کار اصلی باقیمانده را کارهای مهندسی برای توپخانه اعلام کرد که دلیل تأخیر آن را، تأخیر در واگذاری مأموریت و مشکلات حفاظت خواند و

مهندسی خاتم‌الانبیاء^(ص) در یک جمع‌بندی از کار مهندسی، نیازها و چگونگی تأمین آن گفت: «ما در مجموع، ۱۲ میلیون و ۴۰ هزار متر مکعب خاک‌ریزی در منطقه هور و ۳ میلیون و ۴۰۰ هزار متر مکعب کار خاک‌ریزی در منطقه آبادان داریم. برای این کارها، علاوه بر کمپرسی‌های مردمی (۷۰۰ تا ۱۰۰۰ دستگاه)، ۱۰۰۰ کمپرسی دیگر هم باید از طریق دولت در اختیار مهندسی قرار گیرد. با محاسباتی که برادران سپاه و جهاد کرده‌اند، در مجموع، هزینه اینها (شامل کرایه، خسارت و ...)، به میزانی است که برای ما صرفه اقتصادی دارد که این تعداد کمپرسی را بخریم. برای این کار حدود ۸۰۰ تا ۸۵۰ میلیون تومان نیاز داریم. البته این یک کار درازمدت است، ولی برای کوتاه‌مدت همین کاری است که برادرمان آقای موسوی (نخست‌وزیر) دستور فرمودند و آقای فیروزآبادی (معاون نخست‌وزیر) شروع کردند که کمپرسی‌های دولت را بسیج کنند. نظر برادران عملیات این است که از فاو تا چزابه

کلیه کارهای مهندسی فعال باشد که خود این یک فریب برای دشمن باشد، در تشخیص منطقه اصلی عملیات.»

آقای رضوی نیز اضافه کرد: کار دیگر، سیل‌بند حاشیه هور از شط‌علی به چزابه به طول ۵۰ کیلومتر است و علاوه بر آن، ۲۰ کیلومتر هم باید کنار رودخانه‌هایی که به هور می‌ریزد، سیل‌بند بزنیم.

سپس آقای هاشمی تأکید کرد: «به‌هرحال، ما الآن یکی از اهدافمان فعال‌بودن هور است. این تداوم خط از اینجا [هور] تا پایین [فاو] را حفظ

محمد فروزنده: ما ۱۲ میلیون و ۴۰ هزار متر مکعب خاک‌ریزی در منطقه هور و ۳ میلیون و ۴۰۰ هزار متر مکعب کار خاک‌ریزی در منطقه آبادان داریم. برای این کارها علاوه بر حدود ۱۰۰۰ کمپرسی دیگر باید از طریق دولت در اختیار مهندسی قرار گیرد.

آماده‌سازی و امکان‌پذیر شدن پشتیبانی آن را احداث جاده‌های جدید و ترمیم جاده‌های موجود اعلام کرد و تهیه تجهیزات مورد نیاز برای این کار، از جمله کمپرسی‌های کوچک و بزرگ را ضروری دانست. وی از دیگر کارهای ضروری در این منطقه را محکم کردن و ساختن خط، سنگرها، مواضع، زاغه‌ها و... - که نیاز به لوازم متعدد از جمله گونی، سنگر بتونی، پلیت و الوار دارد - اعلام کرد.

فرمانده قرارگاه کربلا درباره شناسایی منطقه

گفت که نیروهای شناسایی تاکنون ۱۵ بار از اروند عبور کرده‌اند که فقط ۷ بار موفق بوده‌اند و در بقیه موارد به دلیل وضعیت جزرومد آب اروندرود و کم‌تجربگی، نیروها به نقطه مورد نظر نرسیده‌اند. نیروهای شناسایی در برخی محورهای پنج ردیف مواضع را پشت سر گذاشته و تا ۲۵ متری سنگرهای دشمن رفته‌اند. سنگرهای دشمن بین ۲۵۰ تا ۴۰۰ متر از آب اروند فاصله دارند و به این دلیل است که هنگام مد، آب تا زیر سنگرها بالا می‌آید.^(۱۲)

وی درباره نیروی مورد نیاز برای اجرای مأموریت قرارگاه کربلا گفت که به دلیل طولانی بودن خط پدافندی، برای مقابله با پاتک‌ها دشمن و پاک‌سازی نخلستان، نیروی بسیاری لازم است. برای تصرف هدف و ۲۴ ساعت پدافند، برآورد شده که ۸۷ گردان و برای ادامه آن؛ یعنی ۱۵ روز درگیری و مقابله با پاتک‌ها دشمن، ۵۰ گردان نیرو مورد نیاز است.

آقای هاشمی در این باره گفت که وقتی نیرو به اندازه کافی باشد، احتیاط‌هایی که در نظر می‌گیرید

گفت ان شاء الله تا آخر دی توپخانه را آماده خواهیم کرد. اما آقای هاشمی گفت که با افزودن نیرو و امکانات، سرعت را افزایش دهید و حداکثر تا ۱۵ دی آماده کنید، طوری که روز ۱۶ دی دیگر یک دستگاه مهندسی هم در منطقه نباشد.

انتقال تجهیزات سنگین به غرب اروندرود

موضوع مهندسی عبور بحث بعدی جلسه بود که آقای وفایی به تدابیر اتخاذ شده در این زمینه پرداخت و گفت: با استفاده از چند نهری که برای انتقال وسایل سنگین مناسب است، قرار است به وسیله ۴۵ شناور (۱۰ شناور طارق و ۳۵ سطحه) حدود پنج ساعت بعد از شکستن خط، ۴۵ دستگاه (مهندسی، تانک و ...) را بارگیری کنیم که در موج اول اگر ۶۰ درصد آنها سالم به ساحل دشمن برسند، مطلوب است. در موج‌های بعدی قرار است با استفاده از فرش باتلاق، شناورها بتوانند وسایل را در ساحل خودی بارگیری کنند. برای پیاده کردن وسایل در ساحل دشمن، اسکله‌ها باید از هر طرف تا یک کیلومتر پاک‌سازی شود تا بتوانیم وسایل را تخلیه کنیم.^(۱۱)

وضعیت آماده‌سازی منطقه شرق اروندرود برای اجرای عملیات در فاو

۱. قرارگاه کربلا

فرمانده قرارگاه کربلا در ادامه جلسه به بیان مأموریت این قرارگاه و اقدامات آماده‌سازی زمینه اجرای عملیات در منطقه فاو، مشکلات، کمبودها و نیازها پرداخت. عباس محتاج، وضعیت زمین منطقه شمال و شمال شرق اروندرود را تشریح کرد و از جمله گفت که نهرهای متعددی به عرض ۸ تا ۱۰ متر و عمق ۲ تا ۳ متر در سرتاسر این منطقه وجود دارد که با اتصال به اروندرود نخلستان‌های این منطقه را آبیاری می‌کنند و هرکدام حالتی خاص دارند و شناسایی کلی منطقه تهیه شده است. آقای محتاج لازمه کار در این منطقه،

حسن شفیق زاده: ۴۰ تا ۴۵ گردان توپ برای این عملیات نیاز است که ۹ گردان آن از توپ‌های در اختیار سپاه تأمین می‌شود و ۳۶ گردان آن؛ یعنی ۶۱۲ قبضه آن، از توپ‌های در اختیار ارتش باید تأمین شود.

در اختیار داشتن استخرهای سرپوشیده را برای آموزش ضروری دانست. وی مشکل اصلی یگان‌ها را نیروی کادر اعلام کرد و افزود که هر یگان خط‌شکن نیاز به ۲۰۰ تا ۳۰۰ دست لباس غواصی دارد و همچنین یگان‌ها برای عبور دادن دستگاه‌های مهندسی، تانک و... از اروندرود نیاز به سطح‌های نظامی دارند.^(۱۳)

۲. قرارگاه نوح: مأموریت در فاو و اسکله العمیه

در ادامه جلسه، آقای حسین علایی فرمانده نیروی دریایی سپاه پاسداران و فرمانده قرارگاه نوح، به تشریح مأموریت این قرارگاه و اقدامات آماده‌سازی پرداخت. وی گفت که منطقه مأموریت قرارگاه نوح در منطقه اروندرود از نهر "ابودکل" به طرف پایین است که این مأموریت قرار است با لشکر ۱۹ فجر، لشکر ۴۱ ثارالله و تیپ ۳۳ المهدی (عج) اجرا شود. وی اقدامات شناسایی و مهندسی این یگان‌ها را تشریح کرد و گفت: به دلیل عرض طولانی اروندرود در منطقه قرارگاه نوح، نیروهای شناسایی بخشی از مسیر را با قایق رفته و ادامه آن را با لباس غواصی تا موانع ضد هاورکرافت پیش رفته‌اند. نیروهای شناسایی لشکر ۴۱

به‌جاست، اما طوری نشود که به قیمت عمل نکردن تمام شود. طوری برآورد نکنید که عملیات متفی شود. طرح تان اعطاف‌پذیر باشد که اگر نیرو کم‌تر از این بود، بتوانید عمل کنید.

آقای عزیز جعفری در پاسخ به این نظر گفت: این برآوردی که کرده‌ایم قطعی است و اگر پایمان به آن زمین [فاو] برسد چنین نیرویی لازم است و اگر این مقدار نیرو تأمین نشود باید جای دیگری عملیات کنیم.

در ادامه، فرمانده قرارگاه کربلا (عباس محتاج) با اشاره به ضرورت ترمیم ۱۳۰ کیلومتر جاده در شرق اروندرود و لزوم فعالیت تعداد فراوانی دستگاه‌های مهندسی برای این کار که موجب هشیاری دشمن خواهد شد، سرعت در انجام دادن کارها و تلاش حفاظت برای جلوگیری از هشیاری دشمن را متعارض یکدیگر خواند و گفت یکی را باید فدای دیگری کنیم و الاً زمان طولانی برای آماده‌سازی لازم است. وی ضمن بیان اینکه یگان‌ها آموزش نیروهای خود را شروع کرده‌اند، به دلیل سردی هوا آموزش شنا و غواصی را در رودخانه‌ها بسیار مشکل خواند و

از راست: غلامرضا محرابی مسئول اطلاعات عملیات قرارگاه کربلا، عباس محتاج فرمانده قرارگاه کربلا، مجید مختاری راوی، احمد صیاف‌زاده مسئول طرح عملیات قرارگاه کربلا در سنگر هدایت عملیات قرارگاه کربلا (عملیات والفجر ۸) -

۱۳۶۴/۱۱/۲۵

حسن شفیع‌زاده (شهید) فرمانده توپخانه سپاه، با اشاره به اینکه در نامه ارسالی برای آقای هاشمی، برآورد توپ‌های موردنیاز، چگونگی و موارد استفاده و انواع آن به‌طور دقیق تشریح شده است، گفت که ۴۰ تا ۴۵ گردان توپ برای این عملیات نیاز است که ۹ گردان آن از توپ‌های در اختیار سپاه تأمین می‌شود و ۳۶ گردان آن؛ یعنی ۶۱۲ قبضه آن، از توپ‌های در اختیار ارتش باید تأمین شود.

آقای عزیز جعفری در این باره توضیح داد که برای بستن منطقه‌ای به مساحت یک کیلومتر در یک کیلومتر با آتش توپخانه در طول ۲۴ ساعت، نیاز به ۲ گردان توپ است. آقای شفیع‌زاده نیز توضیح داد که برای زدن گره‌های مواصلاتی و نقاط مشخص شده در مسیر هجوم یگان‌های دشمن به سمت فاو، با توجه به مسیر طولانی خرمشهر تا فاو، در برآورد، توپ موردنیاز برای یک کیلومتر مربع را به یک گردان کاهش داده‌ایم تا امکان تأمین آن، یعنی ۴۰ تا ۴۵ گردان میسر شود. وی تأمین این تعداد توپ را در صورتی امکان‌پذیر دانست که ارتش درگیر عملیاتی جدی نشود.

آقای هاشمی درباره عملیات ارتش گفت: «ما به آقای صیاد ابلاغ کردیم که باید یک عملیات جدی بکنید و یک منطقه را هم تعیین کردیم. یا از [جزیره] مینو عبور کنید یا در شلمچه یا زید عمل کنید. [...] آقای صیاد شلمچه را ترجیح می‌داد که عمل کند و [عملیات در] زید را هم پشتیبانی آن قرار بدهد. [...] ولی جوابی که دیشب ایشان به من دادند این بود که ما به‌طور جدی مطرح کردیم و داریم کار ستادی می‌کنیم. جواب روشن ما را بعد از کار ستادیشان می‌دهند. اصل مسئله را پذیرفته‌اند، در حد پشتیبانی هیچ حرفی ندارند که به‌عنوان یک عملیات پشتیبانی وارد جنگ بشوند؛ در حد اینکه عملیات جدی باشد هنوز جواب قطعی به ما ندادند.»

محسن رضایی درباره عملیات پشتیبانی چنین توضیح داد: «عملیات پشتیبانی که شما فرمودید اگر

نیز سه بار از روبروی قشله تا سیم‌خاردار دشمن رفته‌اند. وی نیروی موردنیاز برای اجرای مأموریت قرارگاه نوح را ۲۸ گردان اعلام کرد.

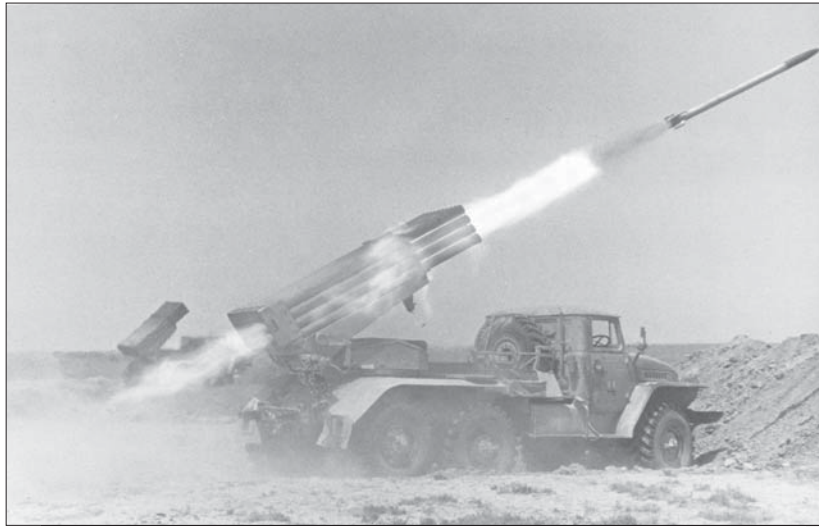
آقای هاشمی درباره مأموریت قرارگاه نوح گفت که لزومی ندارد این قرارگاه امکانات و نیروی خود را صرف شکستن خط کند، بلکه از موفقیت قرارگاه کربلا بهره‌گیرد و نیروهای خود را با استفاده از سرپل قرارگاه کربلا عبور داده، آنها را به‌طرف جنوب گسیل کند.

محسن رضایی در این باره با بیان سه راهکار برای پیشروی به سمت فاو و غرب و جنوب غرب اروندرود، گفت: به دلیل اینکه هنوز جزئیات پاک‌سازی روشن نشده است، نمی‌توانیم در این باره تصمیم بگیریم. بحث در این زمینه ادامه یافت و دیدگاه‌های مختلف بیان شد.^(۱۴)

علی فدوی مسئول اطلاعات قرارگاه نوح نیز درباره مأموریت دیگر این قرارگاه؛ یعنی اجرای عملیات روی اسکله العمیه و اقدامات شناسایی آن چنین توضیح داد: «چند مرحله شناسایی صورت گرفته است. فاصله دو اسکله البکر و العمیه از یکدیگر شش مایل دریایی است. در شش مایلی العمیه چهارپایه‌ای است که ما از آنجا دیدبانی می‌کنیم. [نیروهای اطلاعات] در یک شناسایی با قایق با فاصله یک کیلومتر از طرفین العمیه عبور کردند و خود اسکله را دیدند و برآورد کردند که دشمن حداکثر ۶۰ نفر نیرو روی آن دارد. یک فیلم هم از روی همان چهارپایه تهیه شده که العمیه را خوب نشان می‌دهد. اسکله پله‌ای ندارد که نیروها از آن بالا بروند، باید به فکر پله‌ای [نردبانی] باشیم.»^(۱۵)

آتش پشتیبانی عملیات

برای پشتیبانی از عملیات رزمندگان در منطقه فاو، مسئولان توپخانه سپاه برآورد کرده بودند که ۴۰ گردان انواع توپ و کاتیوشا نیاز است. در این جلسه

شلیک کاتیوشا - منطقه عملیاتی والفجر ۸، ۱۳۶۴/۱۲/۱۰

قرارگاه خاتم می‌گذاریم و تقسیم عادلانه می‌کنیم؛ بخشی را برای احتیاط می‌گذاریم و به تناسب کشش مناطق عملیات سپاه و ارتش نیز بین آنها تقسیم می‌کنیم و احتیاط را نیز در جای خودش به کار می‌گیریم. وی افزود که ستاد اصلی قرارگاه موضوع توپخانه را بررسی و تقسیم می‌کند و به آقایان ارائه می‌دهد. فرماندهان سپاه نیز تقریباً این نظر را پذیرفتند و فرمانده توپخانه سپاه تأکید کرد که توپ‌ها باید به تناسب منطقه عملیاتی تقسیم بشود.^(۱۶)

از سوی دیگر، مسئولان آمادی سپاه مشکلات تأمین مهمات توپ‌های دوربرد و مقداری که با آن بتوان نیازهای مراحل طولانی بعد از شروع عملیات را برطرف کرد و نیز مشکل کمبود مهمات موشک‌انداز تاو و گلوله‌های ۱۰۷ میلی‌متری را مطرح کردند. آقای هاشمی درباره وضعیت مهمات گفت: «به‌هرحال مقدوراتی که داریم این است»^(۱۷)

نیروی انسانی

سیدعلی حسینی‌تاش مسئول ستاد نیروی زمینی سپاه پاسداران، در ادامه جلسه به تشریح وضعیت «نیروی انسانی» پرداخت. وی نیروهای عملیاتی را به چهار

منظور این است که اینها با خط [دشمن] درگیر شوند و بیایند [عقب]، این اصلاً پشتیبانی نیست. باید یک جایی را بگیرند. [...] اگر بخواهند عملیات پشتیبانی بکنند باید حداقل تا پنج کیلومتر پیشروی کنند. اگر عملیات جدی هم باشد، حداقل تا تنومه است که مواضع قابل‌پدافند وجود دارد. [...] درهرحال، اینجا بایستی یک عملیات بکنند؛ یعنی پیشروی بکنند وگرنه دشمن می‌آید و چند تا تق‌وتوق (تیراندازی) می‌کند و اگر اینها جلو نروند که فایده ندارد، صبح دشمن می‌فهمد که فریب بوده است.»

آقای هاشمی بعد از نکات دیگری که فرماندهان سپاه مطرح کردند، بر اصلی‌بودن عملیات در منطقه فاو تأکید کرد و گفت: «اصل برای ما این عملیات [فاو] است، هرچی که بخواهد مزاحم این شود ما قبول نمی‌کنیم؛ نه هور را، نه زید را و نه شلمچه را، هرچی مزاحم بشود قبول نمی‌کنیم. درمورد ارتش هم همین است. شما ببینید از ارتش عملیات پشتیبانی می‌خواهید، عملیات چیز [جدی] می‌خواهید یا توپخانه می‌خواهید.»

بحث دراین‌باره ادامه یافت و سرانجام آقای هاشمی نظر داد که توپخانه را تحت فرماندهی

نفر اعلام کرد. وی افزود باتوجه به اینکه نیروی وظیفه برای به کارگیری در یگان‌های مهندسی، توپخانه و سایر واحدهای پشتیبانی، نیاز به سه ماه آموزش دارد، حتی هم‌اکنون هم اگر این تعداد نیروی وظیفه در اختیار سپاه پاسداران گذاشته شود، فایده‌ای ندارد، چون تا زمان عملیات فرصت آموزش آنان نیست. وقتی آقای هاشمی پیشنهاد کرد این کمبود نیروی وظیفه با نیروی بسیجی پر شود، توضیح داده شد که از ۲۱ هزار نفر کسری نیروی وظیفه می‌توان حدود ۶ هزار نفر را با

نیروی بسیجی پر کرد، اما به دلیل اینکه به کارگیری آنان در واحدهایی مثل مهندسی، توپخانه و... نیاز به آموزش تخصصی دارد، باز هم ۱۵ هزار نفر کسری می‌ماند. آقای حسینی تاش همچنین گفت که علاوه بر این، حدود ۶ هزار نفر نیز کمبود نیروی پاسدار داریم تا بتوانیم سازمان رزمی پیش‌بینی شده را سازماندهی کنیم.

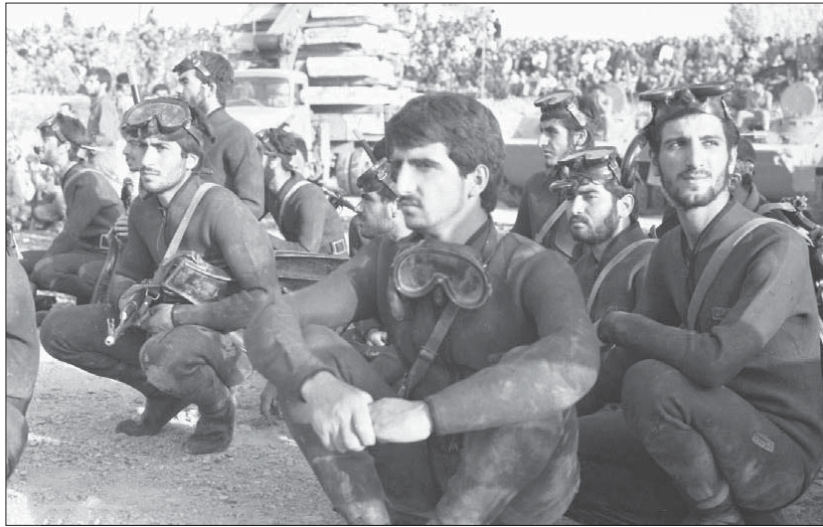
وی همچنین درباره آموزش نیروها و زمان آمادگی آنان گفت که ما چند نوع آموزش داریم: آموزش شنا، قایق‌سواری، جنگ در نخلستان، سنگ‌سازی، ش.م.ر. و آموزش عبور از رودخانه یا غواصی. البته، فقط به نیروهای خط‌شکن آموزش غواصی داده می‌شود. این آموزش‌ها حدود ۲۵ روز طول می‌کشد. ۵ روز نیز باید صرف سازماندهی اولیه و سازماندهی بعد از آموزش شود و سپس حداقل ۱۵ روز نیز نیروها باید در اختیار فرمانده و در کنار فرمانده باشند تا با هم آشنا شوند، با همدیگر کار کنند، نرمش کنند. ۷ روز نیز برای تمرین و مانور لازم است.

گروه تقسیم‌بندی کرد: ۱. نیروهای کادر اصلی شامل فرماندهان گردان‌ها، گروهان‌ها، دسته‌ها و عناصر اصلی سازمان لشکر ۲. نیروهای پاسدار ۳. نیروهای بسیجی ۴. نیروهای وظیفه.

آقای حسینی تاش توضیح داد متناسب با تعداد نیرویی که از گروه اول در اختیار باشد، می‌توان گردان، گروهان و دسته رزمنده تشکیل داد و نیروهای گروه دوم؛ یعنی پاسدارها، بیشتر در مسئولیت‌های مدیریتی، یعنی مدیریت عده‌ای از بسیجی‌ها یا نیروهای وظیفه و در مسئولیت‌هایی که استفاده از نیروی بسیجی و وظیفه امکان‌پذیر نیست، به کار گرفته می‌شوند.

وی افزود که باید به تعداد مناسبی از هریک از چهار گروه داشته باشیم که بتوانیم سازمان رزم سپاه را تکمیل کنیم. وی پس از بیان چگونگی تأمین نیروهای یگان‌های رزم و وابسته بودن آن به استان‌های پشتیبانی‌کننده، معایب و محاسن این شیوه را برشمرد و از جمله معایب آن را متناسب نبودن تعداد کادر برخی یگان‌ها با تعداد نیروی رزمنده بسیجی که از استان پشتیبانی‌کننده اعزام می‌شود، اعلام کرد. رئیس ستاد نیروی زمینی سپاه، مجموع توان بالقوه یگان‌های رزمی سپاه پاسداران (به جز یگان‌های پدافندی) را که برای عملیات پیش‌بینی شده است، ۱۱۵ گردان سازمانی اعلام کرد و افزود که ۵۷ گردان نیز برای بازسازی گردان‌هایی که عملیات می‌کنند و می‌خواهند سازمانشان را تکمیل کنند و دوباره وارد عمل شوند، در نظر گرفته شده است. وی تعداد نیروهایی را که در حال حاضر در اختیار یگان‌های مانوری (یگان‌هایی که مأموریت عملیات آفندی دارند) است حدود ۱۰۰ هزار نفر اعلام کرد و افزود برای اینکه این یگان‌ها به استعداد سازمانی خود برسند ۴۶ هزار نفر کمبود داریم. برای ۵۷ گردان احتیاط نیز نیروی جداگانه‌ای لازم است تا این گردان‌ها تشکیل شود. آقای حسینی تاش کسری کادر فرماندهی را کمبود کادر فرماندهی برای ۲۰ گردان و همچنین کمبود نیروی وظیفه را ۲۱ هزار

سرانجام آقای هاشمی نظر داد توپخانه را تحت فرماندهی قرارگاه خاتم می‌گذاریم و تقسیم عادلانه می‌کنیم؛ بخشی را برای احتیاط می‌گذاریم و به تناسب کشش مناطق عملیات سپاه و ارتش نیز بین آنها تقسیم می‌کنیم.

جمعی از نیروهای غواص قبل از عملیات والفجر ۸

بر اساس این دستورالعمل‌های حفاظتی است. همچنین اقداماتی برای تخلیه ساکنان منطقه و تخلیه نیروهای ژاندارمری و نیروی دریایی ارتش، با همکاری وزارت کشور، استانداری خوزستان، فرمانده نیروی زمینی ارتش و نیروی دریایی ارتش انجام شده است. وی افزود که این کار با مشکلات فراوان و کارشکنی‌هایی توأم بوده و هنوز هم به‌طور کامل انجام نشده و همچنان ادامه دارد. وی از آقای هاشمی درخواست کرد که در این خصوص دستورهای لازم را صادر کند. آقای نجات توضیح داد برای اینکه اقدامات سپاه پاسداران برای تخلیه ساکنان و نیروهای نظامی مستقر در منطقه، خود سبب لورفتن عملیات آینده نشود، چه تلاش‌های دشواری شده و با چه سختی‌هایی توأم بوده است.

مسئول حفاظت نیروی زمینی سپاه با تأکید بر اینکه با ادامه حضور خانواده‌ها و ساکنان منطقه و نیروهای ژاندارمری، کنترل و حفاظت اطلاعات امکان‌پذیر نیست، مثالی در این باره ذکر کرد که فردی در منطقه دستگیر شده که سه نفر از پسرانش را به‌عنوان خرم‌چینی به این منطقه آورده و آنها از اینجا به عراق رفته‌اند. با بازجویی این فرد معلوم

در ادامه جلسه، مسئولان سپاه مشکل کمبود جا برای استقرار نیروهای اعزامی و اینکه برخی یگان‌ها برای استقرار در منطقه جا ندارند را مطرح کردند. رحیم صفوی نیز گفت که مکان‌های مناسب استقرار نیرو، متعلق به یکی از نیروهای سه‌گانه ارتش یا استانداری‌هاست. آقای هاشمی در این باره گفت که اگر چنین جاهای بلااستفاده‌ای هست، مواردش را مشخص کنید و بنویسید تا اقدام کنیم و آنها را بگیریم.^(۱۸)

حفاظت اطلاعات و فریب دشمن

حفاظت اطلاعات عملیات، فریب دشمن و چگونگی غافلگیر کردن ارتش عراق، موضوع بعدی جلسه بود که حسین نجات مسئول حفاظت اطلاعات نیروی زمینی سپاه به آن پرداخت. وی گفت که ما ۱۲ دستورالعمل حفاظتی تهیه کرده‌ایم از جمله: حفاظت عملیات مهندسی، حفاظت شناسایی، حفاظت نقل و انتقالات و کنترل تردد، حفاظت عملیات تدارکاتی و همچنین موضوع جاسوسی - که به قرارگاه‌ها ابلاغ شده است - و حضور قرارگاه‌ها در منطقه عملیاتی

محمد باقری نیز درباره اقدامات مؤثر برای فریب دشمن گفت: «دشمن الآن حدود ۷ لشکر زرهی و مکانیزه و ۳ لشکر نیروی مخصوص، کماندو و پیاده، یعنی در مجموع ۱۰ لشکر آزاد و آماده پاتک دارد. از اینها ۴ تا ۵ لشکر در جنوب و ۳ لشکر در منطقه میانی هستند. اگر ما در سه چهار نقطه عملیات پشتیبانی و فریب مؤثر نداشته باشیم، همه اینها به فاو می آیند و ما را با هر امکاناتی که داشته باشیم بیرون می ریزند. برای همین، باید در سه چهار نقطه عملیات فریب و پشتیبانی داشته باشیم. مثلاً در مهران، نفت شهر یا میمک، یکی دو منطقه را فعال کنیم تا لشکر ۱۲ زرهی عراق آنجا زمین گیر شود. اگر در منطقه عین خوش تلاش کنیم، می توانیم لشکر ۱۰ زرهی را زمین گیر کنیم و اگر در منطقه شلمچه و طلاییه فعالیت کنیم، لشکرهای ۵ و ۶ عراق را می توانیم زمین گیر کنیم. در این صورت، لشکر گارد جمهوری، تیپ ۱۰ و چند تیپ پیاده باقی می ماند که قادر به جنگ و مقابله با آنها هستیم. ولی اگر ما فقط یک عملیات محدود با دو سه گردان مقابل جزیره مینو اجرا کنیم، دشمن حداکثر یک لشکر را به مقابله می فرستد.»

آقای هاشمی افزود: «شما اگر از جزیره مینو عبور کنید و آن طرف بروید، دشمن اصلاً فکر نمی کند که عملیات اصلی شما اینجا [فاو] باشد.»

در ادامه عزیز جعفری گفت: «برای اینکه دشمن در ۴۸ ساعت اول عملیات، به عملیات اصلی پی نبرد، حداقل ۳۰ گردان لازم است که حداقل منطقه ای به عرض چهار پنج کیلومتر را بگیریم و پدافند کنیم.» محسن رضایی نیز تأکید کرد که تأثیر چنین عملیاتی قطعی است و به دلیل اینکه دشمن نمی تواند به نتیجه قطعی برسد که کدام عملیات اصلی ماست، در ۴۸ ساعت اول در فاو با ما با تردید می جنگد و هر چه ما بیشتر برخورد کنیم تأثیرش بیشتر است. البته، باید بررسی کنیم که ما با چند گردان می توانیم عملیاتی اجرا کنیم که در ۴۸ ساعت اول در فاو نتیجه خوبی به دست بیاوریم.^(۲۰)

شده است که در یکی از روستاها یک شبکه حدود ۱۰ نفری از این منطقه اطلاعات جمع آوری می کنند و به عراق می برند و آنجا پول ایرانی می گیرند و برمی گردند.

آقای هاشمی از وضعیت معیشت ساکنان منطقه و مشکلاتی که انتقال از منطقه برایشان ایجاد می کند و محل سکونت موقت آنان سؤال کرد. توضیح داده شد که قرار است خانواده های باقیمانده به خانه هایی در گچساران یا جزیره خارک منتقل شوند. همچنین پیشنهاد شد که برای راضی کردن خانواده ها به انتقال، از آقای جمی امام جمعه آبادان، کمک گرفته شود. مسئول حفاظت نیروی زمینی سپاه در پایان این بحث گفت: «اگر ما بخواهیم که کلاً این منطقه [خسروآباد به سمت جنوب] از دسترس اطلاعاتی دشمن خارج بشود، باید کاری کنیم که دشمن حساسیتش نسبت به این منطقه نباشد؛ لذا نظر برادران این بود که فعالیت ها (اعم از احداث مواضع توپ ها، کار شناسایی و تقسیم خط) از اینجا [خسروآباد] تا شلمچه پیوسته باشد. دوم اینکه، علاوه بر هور (که قبلاً به عنوان منطقه فریب پیشنهاد کرده بودیم)، منطقه ای دیگر (مثلاً جبهه میانی) به عنوان منطقه تجمع نیرو انتخاب شود و یک سری کارهای مهندسی در آن بشود، نیروی آن را هم مشخص کنیم.»

آقای هاشمی در این باره گفت: «آن را [انتقال نیرو به جبهه میانی] ما از ارتش خواسته ایم که بکند. شما خودتان هم نیروهایی که بیکار هستند بفرستید بالا بروند. همان رفت و آمد آنها یک سری فریب است.» ظاهراً منظور آقای هاشمی نیروهای اعزامی بودند که در فرصتی که از زمان اعزام تا شروع عملیات هست به مناطق میانی و شمالی منتقل شوند تا موجب فریب دشمن شوند، ولی فرمانده کل سپاه توضیح داد که این نیروها به منظور آمادگی برای عملیات نیاز به آموزش های آبی و دریایی دارند که چنین امکانی در آن مناطق نیست.^(۱۹)

جهادسازندگی در حال احداث جاده در منطقه عملیاتی والفجر ۸.

تجهیزات آبی و شناوری، لباس غواصی

تکمیل شده و مشغول آموزش هستند. دستور توزیع تجهیزات مرحله دوم هم داده شده است. سازمانی که برای لشکرها پیشنهاد شده، مثلاً قایق ریچیندر در مرحله اول ۸ فروند، مرحله دوم ۱۵ فروند و مرحله سوم نیز ۱۵ فروند است. وی درباره شناورهای گازوئیلی گفت که شناورها ساخته شده، ولی موتورش نرسیده است. قرار است تا ۲۰ روز دیگر ۲۰۰ موتور بدهند که برای نصب و آمادگی آنها ۱۵ روز فرصت لازم است. ما حدود ۱۲۰ شناور گازوئیلی تاکنون آماده کرده‌ایم.

در ادامه، فرمانده قرارگاه کربلا مشکل کمبود قایق برای یگان‌های نیروی زمینی را مطرح کرد و فرمانده نیروی دریایی سپاه (حسین علایی) نیز باتوجه به تأمیریت‌های دریایی این نیرو گفت: «باید شناوری باشد که بتواند در دریا برود. الآن هم فصل زمستان است و دریا همیشه خراب است. به این سادگی شناور نمی‌تواند به دریا برود.»

باتوجه به نگرانی فرماندهان قرارگاه‌ها از تأمین نشدن لباس غواصی برای یگان‌های خط‌شکن، محمود احمدپور گفت که برادران

موضوع تجهیزات آبی و شناوری موردنیاز برای عملیات در منطقه فاو بحث بعدی جلسه بود که در این باره برادران اکبر غمخوار و محمود احمدپور مسئولان آمادی سپاه و محسن رفیق‌دوست وزیر سپاه پاسداران، مطالبی را بیان کردند. آقای غمخوار گفت که تاکنون ۱۵۰۰ موتور قایق تحویل شده، ۶۰۰ موتور هم در راه است و تا آخر آذر به ۳۰۰۰ دستگاه خواهد رسید. برای قطعات و لوازم این موتورها پیش‌بینی لازم هم شده است. درباره ضعیف بودن این موتورها و خرابی آنها سؤال شد که آقای احمدپور توضیح داد: «ما در مرکز آموزش دریایی تا به حال ۵۰۰ نفر تعمیرکار آموزش داده‌ایم. مشکل اصلی افزایش روند مصرف است. این موتورها برای قایق‌های ماهی‌گیری تفریحی طراحی شده است. در دریا برای مسافت‌های دور از موتور گازوئیلی استفاده می‌شود. [...] داخل هور، چولان و چیزهای ریزی است که موتور قایق‌ها را خراب می‌کنند.»

اکبر غمخوار افزود که یگان‌ها را از نظر تجهیزات دریایی در سه مرحله تکمیل می‌کنیم؛ مرحله اول

تومان بقیه‌اش غذا، لباس، ماشین، سوخت، موتور برق، موتور جوش، آهن آلات و اینهاست.» آقای غمخور نیز گفت که هر نیروی اعزامی لباس و اورکت می‌خواهد. روزانه ۲۰ تومان هم هزینه غذای هر نفر می‌شود.

آقای هاشمی در این باره گفت: «آن چیزی که ما داریم، آن چیزی است که می‌توانیم بدهیم. این را که کسی دریغ نمی‌خواهد بکند. شما یک خدی را می‌گیرید که هیچ‌وقت در هیچ جنگی تابه‌حال هیچ‌کس نتوانسته این مقدار را تأمین کند.» آقای احمدپور گفت که این برآورد، حداقل امکانات موردنیاز است و فرماندهان به این برآورد ما اعتراض دارند. آقای هاشمی گفت: «حالا آن که دست ما نیست، آقای موسوی (نخست‌وزیر) مسئول چیز (بودجه) است.» آقای رفیق‌دوست افزود: «من با ایشان صحبت کردم؛ اینها می‌خواهند بدهند. فقط بحث ما این است که این مثلاً دو میلیارد تومانی را که می‌خواهند بدهند یک سیاست تأخیربنداز دارند.» آقای هاشمی تأکید کرد: «این حرف‌ها در هیئت دولت تشکیل می‌شود [مشخص می‌شود]. اصلاً این طور پولی نیست.»^(۲۱)

راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در قرارگاه مرکزی سپاه (داود رنجبر) در پایان یادداشت‌های خود از این جلسه نوشته است: «این جلسه به‌عنوان اولین جلسه در حضور فرماندهی کل جنگ - که از طرف امام به‌عهده آقای هاشمی گذاشته شده - تشکیل شد و در طول آن آقای هاشمی و موسوی نخست‌وزیر، در جریان ریز کارهای انجام‌شده در جبهه و طرح‌های در دست اقدام قرار گرفتند. توضیح اینکه آقای هاشمی نیز به آقای موسوی حکمی دادند و ایشان را به‌عنوان معاونت پشتیبانی جنگ مأمور کردند. شرکت ایشان در این جلسه نیز به همین منظور بود. البته آقای موسوی تا ظهر بودند، ولی آقای هاشمی تا انتهای جلسه حضور داشتند. هر دو برادر در طول جلسه خیلی خوب گوش کردند.»^(۲۲)

نگران نباشند ما ۱۰۰۰ دست لباس غواصی تأمین می‌کنیم. اکبر غمخور نیز گفت ۱۵۰۰ دست لباس غواصی هم در یگان‌ها توزیع شده است، اما عزیز جعفری و سیدعلی حسینی تاش گفتند که در مجموع ۳۰۰۰ دست لباس غواصی موردنیاز است. غمخور پاسخ داد که باید بخریم.

اکبر غمخور در ادامه موضوع سطحه‌های شناور موردنیاز برای عملیات را مطرح کرد و خطاب به آقای هاشمی گفت چون استفاده از این سطحه‌ها، نیاز به تمرین دارد، اگر به دست ما نرسد امکان تمرین وجود ندارد. نیروی زمینی ارتش اینها را دارد، شما دستور واگذاری‌اش را بدهید. آقای هاشمی نیز پاسخ داد که اینها را ارتش به شما می‌دهد، چون برای آنها کارایی ندارد.

بودجه

آخرین موضوع جلسه مشکل کمبود بودجه بود. محمود احمدپور در این باره گفت: «طبق برآوردی که داریم امسال وضع بودجه ما خیلی خراب بوده است. ما ۸۰ هزار نفر نیروهای اعزامی راهیان کربلا را تجهیز کردیم. هر چه در انبارهایمان بود دادیم. ۸۰ هزار تا هم به اهواز فرستادیم برای آنهایی که یک لباس کار اضافه و تجهیزات انفرادی می‌خواهند. الان ما از نظر مواد غذایی، تجهیزات انفرادی، امکانات اسکان و اینها واقعاً در مضیقه هستیم. [...] آقای رفیق‌دوست هم بیشتر امکانات را به طرف بنیه دفاعی سوق می‌دهد که البته آن هم درست است، چون مهماتمان هم باید تأمین شود. الان واقعاً خرید دو میلیارد تومانی ما که درخواست ویژه است و حداقل نیازمندی، ۲۰۰ گردانی بوده که ما برای عملیات خواستیم.»

وقتی آقای هاشمی این برآورد دو میلیارد تومان را غیرواقعی خواند، مسئولان آمادی توضیح دادند که این برآوردی دقیق است و آقای رفیق‌دوست گفت: «از دو میلیارد، یک میلیارد تومان دفاعی است. یک میلیارد

منابع و مأخذ:

۱. سند شماره ۶۳۵/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش "مسائل اساسی جنگ پس از عملیات بدر" از مجموعه گزارش‌های نبرد بزرگ والفجر، نوشته هادی نخعی، آذر ۱۳۶۵، ص ۱۰، به نقل از محسن رضایی در جمع اعضای شورای عالی سپاه، تهران، ۱۳۶۴/۳/۴.
۲. این بحث مقدماتی با استفاده از مطالب صفحات ۷ تا ۱۰ گزارش "مسائل اساسی جنگ و سپاه پس از بدر" نوشته هادی نخعی، تهیه شده است.
۳. سند شماره ۵۳۰/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی آماده‌سازی منطقه عملیات والفجر ۸ (قرارگاه خاتم‌الانبیاء(ص))، ۱۳۶۴/۹/۱۸، نوار شماره ۱۶۸۹۶، راوی: داوود رنجبر، صص ۳ - ۱.
۴. اکبر هاشمی رفسنجانی، امید و دلواپسی (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۴)، تهران، دفتر نشر معارف انقلاب، چاپ دوم، ۱۳۸۷، ص ۳۴۶.
۵. سند شماره ۱۶۹۷۱/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی آماده‌سازی منطقه عملیات والفجر ۸ (قرارگاه خاتم‌الانبیاء(ص))، ۱۳۶۴/۹/۱۸، نوار شماره ۱۶۸۹۷، راوی: داوود رنجبر، صص ۴ - ۱؛ و - سند شماره ۱۱۰۶/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم‌الانبیاء(ص) در عملیات والفجر ۸ (داوود رنجبر)، ۱۳۶۴/۹/۱۹ تا ۱۳۶۴/۹/۱۹ صص ۷ - ۴.
۶. سند شماره ۱۶۹۷۱/پ ن، صص ۲۶ - ۱؛ و - سند شماره ۱۱۰۶/د، صص ۱۹ - ۴.
۷. سند شماره ۱۱۰۶/د، صص ۲۳ - ۱۹.
۸. سند شماره ۱۷۰۴۱/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی آماده‌سازی منطقه عملیات والفجر ۸ (قرارگاه خاتم‌الانبیاء(ص))، ۱۳۶۴/۹/۱۸، نوار شماره ۱۶۹۰۲، راوی: داوود رنجبر، صص ۱۶ - ۱.
۹. سند شماره ۱۶۹۶۶/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی آماده‌سازی منطقه عملیات والفجر ۸ (قرارگاه خاتم‌الانبیاء(ص))، ۱۳۶۴/۱۰/۱۸، نوار شماره ۱۶۹۰۳، راوی: داوود رنجبر، صص ۲۵ - ۱۶.
۱۰. سند شماره ۱۶۹۹۷/پ ن، صص ۲۷ - ۱۶.
۱۱. سند شماره ۱۶۹۶۶/پ ن، صص ۹ - ۱.
۱۲. همان، صص ۲۱ - ۲۰.
۱۳. همان، صص ۲۷ - ۹.
۱۴. سند شماره ۱۱۰۶/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم‌الانبیاء(ص) در عملیات والفجر ۸ (داوود رنجبر)، ۱۳۶۴/۹/۱۹ تا ۱۸، صص ۶۷ - ۶۶.